

Alustavan *Bacillus cereus* -bakteerin ja itiöiden määrittäminen. Pesäkelaskentatekniikka.

1 Menetelmäviitteet ja poikkeamat

ISO 7932:2004

(Mossel 30 °C / 24 – 48 h, naudän- tai lampaanveriyagar 30 °C / 24 – 48 h)

- 1) Itiöiden määrittäminen on lisätty osaksi menetelmää viitemenetelmän johdantokappaleen perusteella.

2 Menetelmän tarkoitus ja soveltamisala

Menetelmä soveltuu alustavan *Bacillus cereus* -bakteerin tai sen itiöiden määrittämiseen elintarvikkeista ja orgaanisista lannoitevalmisteista pesäkelaskentatekniikalla 30 °C:ssa.

3 Määritelmä(t)

B. cereus on suuri (solun paksuus >0,9 µm), grampositiivinen, fakultatiivisesti anaerobinen, itiöllinen sauvabakteeri, joka ei käytä mannitolia ja muodostaa yleensä lesitiinaasia, fermentoi glukoosia, pelkistää nitraatin nitriitiksi ja muodostaa asetoinia. Tämä menetelmä ei erottele *B. cereus* -lajeja sitä läheisesti muistuttavista, mutta harvemmin tavatuista basilluslajeista (*B. anthracis*, *B. weihenstephanensis*, *B. thuringiensis* ja *B. mycoides*), minkä vuoksi menetelmällä saadaan alustava *B. cereus* -pitoisuus.

Korkea *B. cereus* -pitoisuus (yleensä yli 100 000 pmy/g) elintarvikkeissa voi aiheuttaa ruokamyrkytyksen. Ruokamyrkytystyyppinä on kaksi, ns. oksetus- ja ripulityyppi. *B. cereus* on yleinen luonnossa, joten se voi joutua helposti moniin elintarvikkeisiin. Sitä esiintyykin pieninä pitoisuuksina (< 100 pmy/g) raaissa elintarvikkeissa kuten viljassa, riisissä, lihassa, kasviksissa ja raakamaidossa. Basilluksia voi esiintyä myös maitovalmisteissa, koska pastörointi ei tuhoa niiden lämmönkestäviä itiöitä. *B. cereuksen* muodostama proteaasi ja lesitiinaasi voivat aiheuttaa saostumista ja makuvirheitä maitovalmisteissa.

4 Periaate

Näyte kuumennetaan, mikäli halutaan määrittää itiöpitoisuus. Kuumennettu tai kuumentamaton näyte siirrostetaan pintaviljelyyn selektiiviselle kasvualustalle, maljoja inkuboidaan 1 – 2 vrk 30 °C:ssa. Tyypilliset pesäkkeet lasketaan ja varmistetaan tarkastelemalla kasvun tyypillisyyttä ei-selektiivisellä agarmaljalla. Tuloksen perusteella lasketaan alustavan *B. cereus* -bakteerin tai itiöiden pitoisuus/g tai /ml näytettä.

5 Mahdolliset virhelähteet

Jos pesäkkeet kasvavat elatusalustalla tiheässä, ne jäävät pieniksi ja epätyypillisiksi.

Mannitoliposiitiviset pesäkkeet saattavat muuttaa koko elatusaineen keltaiseksi, jolloin *B. cereus* -pesäkkeiden tyypillinen väri ei tule esiin.

Lesitinaasinegatiiviset ja heikosti lesitinaasiposiitiviset pesäkkeet ovat vaikeita tunnistaa.

6 Työturvallisuus

Mikrobiologisessa laboratoriossa työskennellessä noudatetaan toimintaohjetta LAB 223.

7 Laitteet ja välineet

- 1) Mikrobiologinen perusvälineistö
- 2) Stomacher-homogenisaattori ja steriilejä Stomacher 400 -pusseja
- 3) Lämpökaappi 30 ± 1 °C

8 Elatusaineet, reagenssit

- 1) Peptonisuolaliuos, peptoni 0,1%, suola 0,85% (PEPSU), mikäli toimintaohjeessa LAB 728 ei toisin mainita
- 2) Mossel-agar (MOSSEL)
- 3) Naudanveriagar (NAVERI) tai lampaanveriagar

9 Kontrollikannat

- 1) *B. cereus* EVIRA 594

10 Näytteen esikäsittely

Mikäli määritetään näytteen itiöpitoisuus, nestemäistä näytettä tai kiinteän näytteen ensimmäistä laimennosta kuumennetaan vesihauteessa 10 min 80 °C:ssa vegetatiivisten solujen tuhoamiseksi. Tämän jälkeen laimennussarjan tekoa jatketaan normaalisti.

11 Suoritus

Laimenna näyte toimintaohjeen LAB 728 mukaisesti. Viljeltävät laimennokset valitaan tapauskohtaisesti.

Kuivata maljat tarvittaessa ennen siirrostusta pitämällä niitä avoimina laminaarikaapissa n. 15 minuutin ajan.

Viljele sopivat laimennokset pintalevityksenä Mossel-agarille. Viljele laimennoksista rinnakkaiset maljat.

Imeytä näyte maljoille mahdollisimman hyvin pitämällä niitä kansi ylöspäin huoneenlämmössä n. 15 minuuttia ennen inkubointia.

Jos menetelmän herkkyyttä halutaan lisätä, voidaan tavallisten petrimaljojen (Ø 9 cm) sijasta käyttää isoja maljoja (Ø 14 cm), joille siirrostetaan 1 ml näytettä pintalevityksenä. Vastaavasti voidaan käyttää kolmea tavallista maljaa, joille viljellään yhteensä 1 ml. Viljele rinnakkaismaljat.

Inkuboi maljoja 30 ± 1 °C / 18 – 24 h. Mikäli pesäkkeet eivät tämän jälkeen ole vielä selvästi nähtävissä, jatka inkubointia toiset 18 – 24 h.

11.1 Pesäkkeiden laskeminen

Laske pesäkkeet maljoilta, joilla on alle 150 pesäkettä mielellään kahdesta peräkkäisestä laimennoksesta.

11.2 Pesäkkeiden valinta varmistuskokeisiin

11.2.1 Mossel

B. cereus kasvaa Mossel-maljalla suurina, vaaleanpunaisina pesäkkeinä, joita yleensä ympäröi saostumavyöhyke.

Maljan ja pesäkkeiden vaaleanpunainen väri osoittaa, ettei bakteeri käytä mannitolia. Jos maljalla kasvaa runsaasti mannitolia käyttäviä mikro-organismeja, jotka tuottaessaan happoa muuttavat alustan värin keltaiseksi, saattaa *B. cereukselle* tyypillinen vaaleanpunainen väri heiketä tai hävitä kokonaan.

Saostumavyöhykkeen aiheuttaa lesitinaasin muodostus. Jotkut *B. cereus* -kannat tuottavat hyvin vähän tai eivät tuota lainkaan lesitinaasia. Tyypilliset lesitinaasi-negatiiviset ja lesitinaasi-positiiviset pesäkkeet varmistetaan.

12 Varmistuskokeet, veriagar

Varmista 5 pesäkettä kultakin laskemaltasi maljalta. Mikäli maljalla kasvaa vähemmän kuin 5 tyypillistä/epäilyttävää pesäkettä, varmista kaikki pesäkkeet.

Varmistus tehdään viljelemällä varmistettavat pesäkkeet naudan- tai lampaanveriagarille. Inkuboi viljelmiä 30 ± 1 °C / 24 ± 2 h. Viljele tarvittaessa positiivisena kontrollina *B. cereus* Evira 594 -kanta.

B. cereus kasvaa veriagarilla isoina, epäsäännöllisinä, mattapintaisina, vihertävän-harmaina pesäkkeinä, jotka ovat yleensä ison hemolyysivyöhykkeen ympäröimiä. Hemolyysivyöhykkeen laajuus voi vaihdella; myös nonhemolyyttisiä kantoja esiintyy.

Elintarvike- ja rehumikrobiologia

Bacillus cereus -bakteerin määrittäminen ja alustava tunnistaminen. Pesäkelaskentatekniikka.

12.1 Yhteenveto varmistuskokeista/-testeistä

Agar	Varmistaminen alustavaksi <i>B.cereukseksi</i>
Mossel-agar	Vaaleanpunaiset saostumavyöhykeen ympäröivät pesäkkeet
Veriagar	Pesäkkeet isoja, epäsäännöllisiä, mattapintaisia ja vihertävänharmaista. Yleensä iso hemolyysivyöhyke pesäkkeen ympärillä (hemolyysivyöhykkeen laajuus voi vaihdella tai hemolyysi voi puuttua).

13 Tulokset

13.1 Tulosten laskeminen

Tulos lasketaan toimintaohjeen LAB 703 mukaisesti varmistuneiden pesäkkeiden prosenttiosuuden perusteella.

13.2 Tulosten ilmoittaminen

Tulos ilmoitetaan toimintaohjeen LAB 703 mukaisesti alustavana *B. cereus* -bakteerin tai jos näyte on kuumennettu, alustavana *B. cereus* -itiöiden määränä pmy/g tai pmy/ml.

14 Menetelmän validointi

Menetelmän validointitulokset (Schulten ym. 1998) on esitetty viitemenetelmässä.

15 Menetelmän status

Standardimenetelmä	☒
Kansainvälisen menetelmäkokoelman menetelmä	☐
Virallinen menetelmä	☐
Referenssimenetelmä	☒
Sisäinen menetelmä	☐

16 Laadunvarmistusmenetelmät

Laboratorioiden väliset vertailututkimukset	☒
---	-------------------------------------

Elintarvike- ja rehumikrobiologia

Bacillus cereus -bakteerin määrittäminen ja alustava tunnistaminen. Pesäkelaskentatekniikka.

Menetelmävertailut	☐
Vertailukantojen/kontrollikantojen käyttö tarvittaessa	☒
Siirrostetut näytteet	☐
Rinnakkaismäärittäykset	☐

17 Viitteet

ISO 7932: 2004. Microbiology of food and animal feeding stuffs – Horizontal method for the enumeration of *Bacillus cereus* - Colony count technique at 30 °C.

Parry, J. M., Turnbull, P. C. B. and Gibson, J. R. (1983). A colour atlas of *Bacillus* species.

Schulten, S.M., Van de Lustgraaf, B.E.B., Nagelkerke, N.J.D & in 't Veld, P.H. Validation of Microbiological Methods, Enumeration of *Bacillus cereus* according to ISO 7932 (second edition). Report No. 286555001, National Institute of Public Health and Environment, Bilthoven, the Netherlands, 1998.

* Alkuperäisen menetelmäohjeen liitteenä

18 Muutokset edelliseen versioon

13.10.2015

Vanha testikanta EELA 21. muutettu käytössä olevaan Evira 594 kantaan.

Korjattu vanhat toimintaohjenumeroinnit vastaamaan nykyistä numerointi käytäntöä.

Ohjeen laatija: Tuula Johansson